

תא שמע: דאמר רב נחמן אמר שמואל: גג של בית, הסמוך לחצר חבירו, באופן שהיה הבית עומד במפלס תחתון והחצר במפלס עליון, והיתה קרקעית החצר שווה לגובה גג הבית, עושיין לו, בעל הגג צריך לעשות מעקה גבוה ד' אמות, כדי שלא יראה בחצר חבירו [הנמצאת מולו], בשעה שהוא משתמש בגגו.

ומוכח, שהיזק ראייה שמו היזק!

ושוב דוחה הגמרא: שאני התם, שם זה שונה, משום דאמר ליה, שאומר לו בעל החצר לבעל הגג: לדידי קביעא לי תשמישתי, לגבי השימוש שלי בחצר הינו שימוש קבוע, מידי יום ביומו, ואילו לדידך, לא קביעא לך תשמישך, אין תשמישך קבוע בגג. ולא ידענא, ולכן, איני יודע בהי עידנא סליקא ואתית, באיזו שעה הינך עולה ובא להשתמש בגגך דאיצטנע מינדך, כדי שאוכל

א-א

נמוך מהם, ובין מכנגדן, שהכותל יהיה בגובה החלונות, צריך להרחיק את הכותל מחלונות חבירו, ד' אמות.

ותני עלה, ושנינו על כך כברייתא: מלמעלה, צריך להרחיק את הכותל כדי שלא יציין ויראה בבית חבירו. מלמטן, כדי שלא יעמוד על ראש עובי כותלו ויראה. מכנגדן, צריך להרחיק את הכותל שממול החלונות ד' אמות, כדי שלא יאפיל אל בית חבירו.

ומזה שמונעו מלהביט אל רשותו נשמע, שהיזק ראייה שמייה היזק.

ודוחה הגמרא: גם מכאן אין ראייה, לפי שהיזקא דבית שאני — היזק הבטה אל תוך הבית הינו גדול יותר, משום שאדם עושה בתוך ביתו דברי הצנע, שאין דרך לעשותם בחצר.

”דרב נחמן”:

וראה בחתם סופר שכתב, שדוחק הוא לומר מה שכתב הרמב”ן בתירוצו השני. שהיה צד, שגם בחצר שאין בה כדי חלוקה, יכול לכפותו לחלוק במסיפס. ולכן הוא מפרש, שההוא אמינא היתה מדקדוק לשון המשנה האומרת “עד שיהא ד' אמות לזה וד' אמות לזה”, ואינה אומרת “ח' אמות”. אשר מזה נשמע, שאין מספיק גודל של ח' אמות, לפי שצריך עוד כמה טפחים למקום הכותל. ולכן שנינו “ד אמות לזה וכו'” חוץ ממקום הכותל. ומזה הוכיח המקשן שחולקים בכותל, שהרי ביתידות עץ אין נחסר כלום משטח החצר.

ועל זה תירצו “לא, במסיפס!” היינו מסיפס של גויל או גזית, שאף הוא מחסר משטח החצר, ואין ראייה לעניין “היזק ראייה”.

על סוג המחיצה, אלא רק על גודל החצר, אם יש בו כדי חלוקה או לא].

ועוד מתרץ הרמב”ן, שהמקשן סבר, מאחר וגם חצר שאין בה כדי חלוקה, מכל מקום ראויה היא לתשמישים מסויימים, כגון: לפרוק את משאות הבית. לכן הוא הבין, שאע”פ שלתשמישי בית אין היא ראויה, ואין חולקין אותה בכותל. מכל מקום, לתשמישי חצר היא ראויה, ואפשר לחלוקה במסיפס. ומשמע מזה, שכשיש בה חלוקה או חולקין אותה בכותל. ועל כרחק הטעם הוא משום היזק ראייה!

ועל כך מתרצת הגמרא, שכאשר אין בחצר כדי חלוקה, אז אפילו מחיצת מסיפס אין עושיין בה. וכאשר יש בה כדי חלוקה, יתכן שאין חולקים אלא במסיפס.

להשמר ממך, ולא אעשה באותה שעה דברים צנועים.⁽²⁴⁾

ולכן, אין מכאן ראייה לחצר, שתשמיש שניהם קבוע, לכל אחד בחלקו. ואין עושים בה דברים שבצינעה.

עתה, חוזרת הגמרא לעניין פירושה של "מחיצה".

לישנא אחרינא אמרי לה, לשון אחרת אומרת, שכך שהיה מהלך הדברים בעניין המחיצה [ולא כפי שאמרה הלשון הראשון]:

סברוה, תחילה היו סבורים, **מאי מחיצה?** — **פלוגתא**, חלוקה. וכלשון הפסוק, **דכתיב** [במדבר לא מג]: "ותהי מחצת העדה".

וכיון דרצו לחלוק, **בונין הם את הכותל** מאבנים **בעל כורחן**.

אלמא, מוכח מזה, שהיזק **ראיה**, שמה **היזק**!

שואלת הגמרא:

ואימא, אמור פירוש אחר: **מאי מחיצה?** — **גודא**. כותל מאבנים.

וכפי שמוכח מהברייתא, **דתניא: מחיצת הכרם שנפרצה, אומר לו גדור! חזרה ונפרצה, אומר לו גדור! נתיאש הימנח בעל השדה ולא גדרה, הרי זה קידש, וחייב הוא באחריותה**.

ומזה נדייק: **וטעמא**, והטעם שחולקין בכותל אבנים, הוא משום **דרצו**, שהם התנו ביניהם לחלוקה בכותל אבנים. **הא**, משמע מזה, שאם **לא רצו**, אין מחייבין אותו לבנות כותל, אלא מסיפס בעלמא.

אלמא, מוכח מזה, שהיזק **ראיה לאו שמה** **היזק**!

אך חוזרת הגמרא ושואלת:

לו זכות להשתמש בקביעות, ובכך למנוע מחבירו לעשות דברי הצנע בחצר. אם כן גם עתה, שאינו משתמש בקביעות, ימנע חבירו מלעשות דברים צנועים.

אלא צריך לומר, שיש הבדל בין חיובי בעל הגג הסמוך לחצר לבין חיובי בעל החצר הסמוך לחצר [או בין שותפין שחולקין חצר משותפת]. והיינו, שכאשר יש לשניים חצרות סמוכות זו לזו, הרי זה מעין הסכמה מלכתחילה שיהיה כל אחד מהם חשוף לחצר חבירו [ויוכלו חבירו ובני ביתו לראות את מעשיו בחצירו]. ומשום כך, נמנע הוא לעולם מלעשות דברי הצנע בחצר. אבל הקונה גג הסמוך לחצר, מאחר ואין דרך הגג להיות תשמישו קבוע, אלא רק מפעם לפעם [כי רוב תשמישיהם היו בחצרות].

24. מבואר בגמרא, שחוסר הקביעות של בעל הגג, יוצר לבעל החצר טענה של "איני יודע מתי הינך נכנס, ולפיכך איני יכול לעשות בחצרי דברי הצנע". מה שאין כן בחצר, שתשמיש שניהם קבוע כל הזמן [כל אחד בחלקו], אין עושים בה דברי צניעות כלל. [כמובן, רק לפי תירוץ זה, לשיטת הסובר היזק ראייה אין שמו היזק].

ולכאורה יש להבין זאת, מה גרע כחו של בעל הגג מאילו היה לו חצר סמוכה לחצר חבירו. שכשם ששם אין לו עליו טענה, שהרי תשמישו בחצרו קבוע. אם כן יש לו זכות השתמשות אימת שירצה [בקביעות], אף על פי שבכך ימנע מחבירו מלהשתמש בחצירו לדברי הצנע לחלוטין. כמו כן נאמר בגג, שמאחר ויש

אם כך, **מאי קא משמע לן**, מה בא התנא להשמיענו, **דכי לית בה**, שכאשר אין בה דין חלוקה, **כי רצו**, אם הם מסכימים, **פליגי**, אז חולקים.

והרי **תנינא**, הלא שנינו זאת במשנה מפורשת [להלן דף יא]: **אימתי** אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לזה וד' אמות לזה? **בזמן שאין שניהם רוצים לחלוק**, אלא רק אחד מהם. **אבל בזמן ששניהם רוצים לחלוק**, **אפילו פחות מכאן**, משיעור זה, **חולקין**!

ומתרתת הגמרא:

אי מהתם, אם משם בלבד היינו לומדים, **הוה אמינא**, הייתי אומר, **אפילו פחות מכאן** אין כופהו לחלוק אלא **במסיפם בעלמא**, אך לא בכותל אבנים.

קא משמע לן, לכן משמיע לנו **הכא** התנא, שכופהו לבנות **כותל**.

ושוב שואלת הגמרא:

וליתני הא, מדוע לא נשנה רק את משנתנו, שמפורש בה כותל, **ולא ליתני הך**. לא ישנה את המשנה דלהלן כלל!?

ומתרתת הגמרא:

סיפא של המשנה ההיא **איצטריכא ליה**, הוצרך התנא שם להשמיענו: **וכתבי הקדש**, ספר תורה שהוא בכרך אחד. וכן נביאים וכתובים שנכתבו בגליון כספר תורה, והיו שייכים לשני אנשים, **אף על פי ששניהם רוצים לחלוק**, **לא יחלוקו**, משום שגנאי

אי הכי, אם כך כדברך, שמחיצה היינו כותל, מדוע חזרה המשנה ואמרה "**בונין את הכותל**"? והרי "**בונין אותו**" **מבעי ליה**, צריך היה התנא לשנות. שהרי על הכותל הוא מדבר!

אך מקשה הגמרא גם על הצד הראשון:

אלא מאי, מה תאמר, כצד הראשון, **פלוגתא**, הרי גם עליו קשה: מדוע שונה התנא "**שרצו לעשות מחיצה**"? "**שרצו לחצות**" **מבעי ליה**: שכן דרושה הסכמתם על עצם החלוקה, ולא על עשיית המחיצה.

ומיישבת הגמרא את הצד הראשון:

התנא נקט לשון מדוברת. **כדאמרי אינשי**, כמו שהבריות אומרים: **תא נעביד פלוגתא**, בוא ונעשה חלוקה. ואינם אומרים "בא נחלוק", כפי המתחייב מכללי הדקדוק.

אך עדיין קשה:

ואי, ואם נאמר שהיזק **ראיה שמייה היזק**, אם כן **מאי איריא**, מדוע נקט התנא "**רצו**"?

הרי **אפילו לא רצו**, גם אם לא הסכים, **נמו**, גם כן יש לחייב אותו לבנות!

ומתרתת הגמרא:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: משנתנו מדברת **כשאין בה דין חלוקה**, שאין בה ח' אמות, שאז אין כופין לחלוק, אף כשיש היזק **ראיה**. **והוא רצו**, אם הסכימו לחלוק, אז מחייבים לבנות כותל.

שואלת הגמרא:

אם כן יש בזה כעין הסכמה לכך, שחבירו בעל החצר יוכל להשתמש בחצירו בקביעות, אף

הדבר לחלקם על ידי חיתוך הספרים לשני חלקים.

אך מקשה הגמרא על עצם הדין: (25)

וכי "רצו", מאי הוי? מה יש בזה שרצו, ליהדר ביה, שיחזור בו, שהרי לא התחייב. (26)

ומתרצת הגמרא:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: מדובר בשקנו מירו. עשו קניין על התחייבותו. ומשקנו, אינו יכול לחזור.

ומביאה הגמרא עתה נוסח אחר של המשא ומתן בעניין "רצו".

לישנא אחרינא.

כך הקשה לו: אדאשמעינן, עד שמשמיענו התנא את דינו בשאין בה בחצר דין חלוקה, והוא דרצו ובאופן שרצו. לישמענין, ישמיענו את דינו ביש בה בחצר דין חלוקה, שיכול לכפותו לחלוק, ואף על גב דלא רצו — הרי הם חולקין.

והתירוץ הוא:

אי אשמעינן, אם היה משמיענו התנא את

דינו ביש בה דין חלוקה, ואף על גב שלא רצו, הוה אמינא, הייתי אומר שבחצר שאין בה דין חלוקה, אפילו אם רצו נמי, גם כן לא מחייבין אותו לבנות כותל, אלא מסיפס בלבד.

קא משמע לן, לכן בא התנא להשמיענו, שמחייבין אותו לבנות כותל.

אך תמזהה הגמרא:

ומי מצית אמרת הכי? וכי יכול אתה לומר כן? והא קתני סיפא, והרי שנינו בסופה של המשנה: אימתי תלויה החלוקה בהסכמתו? בזמן שאין שניהם רוצים לחלוק. אבל בזמן ששניהם רוצים — יחלוקו.

ומדייקת הגמרא: מאי לאו, וכי אין הכוונה שחולקים בכותל? ואיך העלית על דעתך שחולקים במסיפס?

ודוחה הגמרא:

לא. אלא אמסיפס בעלמא. ורק אם רצו חולקים בכותל.

ומקשה הגמרא:

ליתני האי, מדוע לא ישנה התנא רק את משנתנו שמחייבין אותו לבנות כותל, ולא

ובהגהות הב"ח אות ד'.

26. ובמקומי יוסף הוכיח, לפי שדברים אין בהם משום "מחוסרי אמנה". ומשמע, שאם היה בזה משום מחוסרי אמנה לא היה קשה לגמרא. ולכאורה, מעיר באילת השחר, אף אם היה בזה משום מחוסרי אמנה, עדיין אין בכך כדי לחייבו לבנות כותל, שהרי מדובר בחצר שאין בה דין חלוקה ואין יכולין לכפותו לחלוק. עיין שם.

לתשמישים צנועים. ומשום כך יש לבנות כותל ביניהם שלא יזיקנו בראיה.

וראה באילת השחר שכתב את יסוד הדברים, ולפי זה ביאר מדוע נחשב הדבר היזק, גם לפי הסובר "היזק ראייה אין שמו היזק".

25. במסורת הש"ס מובא שיש ספרי תלמוד שאינם גורסים קטע זה שבתוך הסוגריים. וראה גם למעלה דף ב ע"ב תוספות ד"ה וכיון, בסופו.

ליתני האי, את המשנה ההיא [בדף יא]?

מידן (27). וכיון שעשו קנין אינו יכול לחזור.

ומתרתת הגמרא:

אך חוזרת הגמרא ומקשה:

סיפא איצטריכא ליה. סופה של אותה המשנה הוצרך לתנא להשמיע: ובכתבי הקודש, אף על פי ששניהם רוצים לחולקם, לא יחלוקו, משום בזיון כתבי הקודש:

וכי קנו מידן, מאי הוי? מה יש בזה, הרי קנין דברים בעלמא הוא. שאין קנין חליפין חל אלא על דבר של ממש, כגון, דבר שנקנה או שניתן במתנה, או שעבוד קרקעות. אבל לא על הסכמת דברים בלבד. (28)

ועתה חוזרת הגמרא להמשך הדיון לפי הלישנא הראשונה.

ומתרתת הגמרא:

ודנה הגמרא:

במאי אוקימתא למתניתין, במה העמדת את משנתנו? בשאין בה דין חלוקה. ואם כן, יקשה:

מדובר בשקנו מידן ברוחות. כגון שאחד מהם קיבל חלק מזרחי, ואין לחבירו חלק בו. והשני קיבל את החלק המערבי ואין לראשון חלק בו. ואם כן, הקנין חל על דבר של ממש.

אי, אם מדובר בה בשאין בה דין חלוקה, כי רצו, גם כשרצו, מאי הוי? נהדרו בהו! שיחזרו בהם!?

ותירוץ נוסף:

רב אשי אמר: מדובר בכגון שהלך זה, אחד משני השותפים בחצר, לאחר שהסכימו על

אמר רב אשי אמר רבי יוחנן: מדובר שקנו

27. ראה בקובץ שעורים [אות יח ואות יט], שמבאר מדוע כאן צריך דוקא קנין, ואילו להלן [דף קי] מבואר לענין חלוקת שותפות של אחים, וכן לענין חלוקת הארץ, שדי בהטלת גורל, ללא קנין נוסף.

לו את המנה, אלא רק התחייב להקנות. ו"התחייבות" זו אינה אלא קנין דברים. ומשום כך, גם בסוגייתנו, ההתחייבות לחלוק אינה אלא קנין דברים, ולכן אינה מועילה.

28. מבואר בגמרא, שאין מועיל קנין להתחייב לחלוק, משום שנקרא קנין דברים. וראה בשעורי רבי שמואל [אות נא] שמבאר, שקנין אינו חל, אלא כשמקנה לי ממזן. כגון: אם אומר לחבירו: אני חייב לך מנה, ועשה על זה קנין. הרי שעל ידי הקנין נעשה משועבד לתת לו את המנה. ואם לא יתן, יוכל לגבות זאת מנכסיו, אבל אם יאמר לחבירו: אתן לך מנה. כלומר, שמתחייב לתת לו מנה, ועושה קנין על ההתחייבות. אין קנין זה מועיל, לפי שלא הקנה

ויסוד הדברים מבואר במאירי על סוגייתנו, וזה לשונו: "ענין הדברים, כל שאינו קונה עכשיו בעיקר הענין, אלא שמבטיח על עיקר הענין שיעשהו וקונין ממנו על כך וכו'. הא כל שעושה עכשיו עיקר הענין וממשו וקונין ממנו על עיקר הענין שיתקיים זהו קנין גמור וכו'. עיי"ש. וראה גם לשון הרמב"ם [פ"ה מכירה הי"ד], "הרי זה קנין דברים, שהרי לא הקנה לחבירו דבר מסויים וידוע". עכ"ל. והיינו על פי המבואר בסוגייתנו, שאם הקנו ברוחות. וכל אחד קונה את חלקו המסויים בצד מזרחי או

חלוקה, בתוך שלו, והחזיק. והלך זה בתוך שלו, והחזיק. שכל אחד מהם עשה קניין חזקה, כגון חפר קצת בקרקע. והרי קרקע נקנית בחזקה, מאחר והסכימו על החלוקה. (29)

שנינו במשנה: מקום שנהגו לבנות וכו': ומסבירה הגמרא את כל אחד מסוגי האבנים הנזכרים במשנה: גויל: אבני דלא משפיא, אבנים שאינן משופות שלא הוקצעו על ידי סיתות.

מערכי וכד', אז אין זה קנין דברים. ורק כאשר קונה חלק בעלמא, מבלי לציין אותו בפירושו, נחשב קנין דברים.

29. הראשונים מקשים, מה בא רב אשי להוסיף על התירוף הקודם. וכי בא להשמיענו שחזקה מועילה בקרקע, כמו קנין אחר. וכבר הקשו כן בתוספות, ראה מה שתירצו.

ובגוף דבריו של רב אשי, שמשמע ששניהם צריכים לעשות חזקה, כל אחד בחלקו. ראה ברא"ש [סימן ג] שכתב וזה לשונו: לא שיהיו שניהם צריכים להחזיק, אלא כיון שהחזיק אחד מהם, נסתלק מחצי האחר ונקנה לחבירו, כדרך ששנינו [קדושין דף כח] במטלטלין: "כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין". וכן שנינו בתוספתא וכו'.

ומבואר בדבריו, שאין צריך ששניהם יחזיקו, אלא די במה שיחזיק האחד, וחבירו יזכה בחלקו מדין קנין חליפין. וכתב בספר שעורי רבי שמואל [אות נד], שאף שנתבאר שם [לעיל בדבריו], ששותפין שחלקו אין זה מתורת הקנאה — שמקנה כל אחד לחבירו את החצי שיש לו בחלק זה. אלא הוא דין מעשה חלוקה, שכל אחד זוכה בחלקו מכה השותפות. נמצא, שחבירו אינו נותן לו כלום. ואם כן לכאורה אין שייך בזה קנין חליפין. מכל מקום, כיון שזכותו ליטול את חלקו נובעת מזה שחבירו נטל את חלקו שכנגד, נחשב הדבר לחליפין. ולכן די במה שאחד מחזיק.

ומה שיש לדקדק על דברי הרא"ש, מדוע כתב יסוד זה שמועיל שיחזיק האחד גם עבור חבירו, רק על תירוצו של רב אשי. אבל בתירוף הקודם של הגמרא, ש"קנו ברוחות" לא כתב כן. וכמו שביאר זאת הפלפולא חריפתא [שם אות ו']. ראה שם בדברי הגר"ש, שבנתיבות המשפט [רג סק"ג] חלק עליו, וביאר שם את הדבר.

ואולם, ראה בתשובות הרשב"א [סימן אלף רכו, שצ"י הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס], שלמד שאין זה קנין חליפין. וזה לשונו: ואין אלו חליפין גמורין, אלא כעין דמים, שקנה זה שדה ראובן בדמי שדהו שנתן לו. וקרקע נקנית בכסף ובשוה כסף. עכ"ל. ומוסיף שם, שמכיון שכל אחד מהם רוצה בתוספת החילוף שהם מטלטלים, נחשב כל אחד "מוכר שדהו מפני רעתה". ובמטלטלין אכן מועיל קנין חליפין. ומכל מקום אין זה קנין חליפין ממש אלא דמים כעין חליפין,

ומבואר בדבריו שלא כביאור הגר"ש הנ"ל, אלא שלפי הסובר "האחין שחלקו לקוחות הם", היינו לקוחות ממש, שכל אחד מקנה לחבירו את חלקו בתורת הקנאה. וראה שם [בשעורי רבי שמואל הנ"ל, בסוף הסימן] שעמד על דברי הרשב"א הללו. וכתב בזה, שאם באמת דעת הרשב"א שבאחין שחלקו יש הקנאה ממש מזה לזה, כפי שאכן משמע מלשונו "שקנה זה שדה ראובן בדמי שדהו שנתן לו וכו'", אם כן מובן, מדוע הוא סובר שאין זה קנין חליפין ממש, אלא דמים כעין חליפין.

גזית: **אבני דמשפיא**. אבנים משויפות, מסותות ומיושרות. וכמו דכתיב: **"כל אלה אבנים יקרות כמדורת גזית" וגו'**.

כפיסין: ארחי. אריח חצי לבינה הוא. הלבינה היא ג' טפחים, והאריח הוא טפח ומחצה. וכך בנוי כותל מכפיסין: אריח מכאן ואריח מכאן, וביניהם חלל טפח, שמניחין בתוכו טיט, כדי לחברם.

לבינים: ליבני. לבינה שלימה, שמניחים לעובי הכותל, ורוחבה ג' טפחים.

אמר ליה רבה בריה דרבא בנו של רבא לרב **אשי: ממאי, מניין לנו דגויל, אבני דלא משפיא נינהו, שרוחבן ה' טפחים, והאי טפח יתירא, הטפח הששי הנוסף הוא למורשא דקרנתא, מיועד לבליטת ראשי האבנים כלפי חוץ מכיון שאינן חלקות.**

דילמא, אולי הגויל אינו אלא **פלגא דגזית**, חצי מגזית הוא, והאי טפח יתירא, והטפח הנוסף, **לביני אורבי הוא**, לבין השורות הוא ניתן. והיינו, שורה של גויל מכאן, ושורה מכאן, וטפח של טיט ביניהם, ⁽³⁰⁾ **כדאמרינן** כמו שאנו אומרים: **כפיסין — ארחי. לבינין — ליבני. והא טפח יתירא, והטפח הנוסף בכפיסין, לביני אורבי, לבין השורות הוא.**

אמר ליה רב אשי: **וליטעמיך, ולטעמך [לשיטתך], כפיסין, שהן ארחי מנלן? אלא, בהכרח, גמרא גמירי לה, קבלה היא שקיבלו בזה חכמים, ועליה הם מסתמכים. אם כן,**

גויל נמי, זה שהוא **אבני דלא משפיא, גמרא גמירי לה, כך קיבלו בעלי התלמוד!**

אך יש אומרים, שהשאלה נשאלה להיפך:

איכא דאמרי, יש אומרים שכך נשאלה השאלה: אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: ממאי דהאי כפיסין, ארחי נינהו, שני אריחין הם בעובי הכותל, והאי טפח יתירא, והטפח הנוסף מיועד לביני אורבי, לבין השורות.

דילמא, אולי יש לפרש אחרת: **מאי כפיסין? — אבני דלא משפייין, אבנים שאינן משויפות, והא טפח יתירא, והטפח הנוסף הוא למורשא דקרנתא.**

אמר ליה רב אשי: **וליטעמיך, גויל, שהן אבני דלא משפייין, מנלן? אלא, גמרא גמירי לה. הכא נמי, כאן גם כן גמרא גמירי לה.**

אמר אביי: **שמע מינה, כל ביני אורבי, כל "בין השורות" רוחבו הוא טפח. ולפיכך, המקבל עליו לבנות כותל לחבירו, צריך שישאיר טפח בין השורות.**⁽³¹⁾

והני מילי, דברים אילו אמורים בטינא, כשממלא את הרווחים בטיט. אבל אם ממלא את בין השורות בריכסא, אבנים דקות המעורכות בטיט, בעי טפי, צריך שישאיר בין השורות יותר מטפח.

ואיכא דאמרי, ויש אומרים הפוך: הני מילי

או לפי טפחיים ומחצה.

31. כנזכר בהערה הקודמת.

30. הנפקא מינה משאלת הגמרא, לדעת הרשב"א והר"ן היא, לענין המוכר אבני גויל לחבירו, או לענין המקבל עליו לבנות כותל גויל, האם מחשבים את עוביו לפי שיעור ה' טפחים

ברייכסא, אם ממלא בריכסא צריך טפח. **אבל בטינא**, בטיט לבר, **לא בעי כולי האי**, אין צריך כל כך, ודי בפחות מטפח.

ועתה דנה הגמרא ביחס שבין עובי הכותל לבין גובהו:

למימרא, מהנאמר במשנתנו לעניין גזית: זה נתן טפחיים ומחצה וזה נתן טפחיים ומחצה. ובסופה שנינו: מחייבין אותו לבנות ד' אמות, משמע דבכותל הבנוי מאבני גזית היחס הוא: כל ד' אמות גובה של הכותל, **אי הוי פותיא חמשא, קאי**. אם רוחבו של הכותל הוא חמישה טפחים, יכול הוא לעמוד. **אי לא, לא קאי**. אך אם אין את היחס הזה בין הגובה לרוחב, הוא אינו יכול לעמוד.

ושואלת הגמרא: **והא אמה טרקסין**, הרי הכותל שהיה מבדיל בין ההיכל לקדש הקדשים בבית המקדש שבנה שלמה, **דהוי, שהיה גבוה תלתין אמהתא**, שלושים אמה, והיה עשוי מאבני גזית כמו שכתוב [במלכים א, ה לא]: "אבני גזית", **ולא הוה פותיא**, ולא היה רוחבו **אלא שית פושכי**, ששה טפחים, **וקם**, ובכל זאת עמד!

והרי כותל זה אין בו את היחס של חמשה טפחים רוחב לארבע אמות גובה!

ומתרצת הגמרא: אין היחס הזה יחס קבוע בין כל גובה לכל רוחב, אלא הוא נאמר רק לגבי כותל גבוה ארבע אמות, שכדי להעמידו צריך רוחב של חמשה טפחים. אבל "אמה טרקסין", כיון **דאיכא טפח יתירא**, מאחר ויש ברוחבו של הכותל טפח

יותר [ששה טפחים במקום חמשה], **קאי** הוא יכל לעמוד. כי משום הטפח הנוסף לרוחב הכותל, יכול להגביה הרבה. ואין צריך לנהוג על פי היחס של רוחב חמישה טפחים לכל ארבע אמות גובה.

וכיון שהזכירה הגמרא את הכותל הזה, היא דנה בענינו:

ובמקדש שני, מאי טעמא לא עביד אמה טרקסין? מהו הטעם שלא עשו כותל שיבדיל בין ההיכל לקדש הקדשים, כי אם פרוכת. וכמו ששנינו ביומא [נא ב]: "שתי פרוכות היו שם, וביניהם אמה"⁽³²⁾.

ומתרצת הגמרא: **כי קאי**, כשעומד הכותל הגבוה הזה ביחס של הגובה לעובי, **בתלתין קאי**, רק בגובה שלושים אמה הוא עומד. אבל **טפי, לא קאי**. יותר מגובה זה הוא אינו עומד ברוחב של ששה טפחים. ובבית שני היה גובה ההיכל יותר משלושים אמה.

ומנלן, מניין לנו שהיה גובהו יותר משלושים?

דכתיב בספר חגי [ב ט]: "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון".

ובמה יהיה גדול?

נחלקו **רב ושמואל**. **ואמרי לה**, ויש אומרים: **רבי יוחנן ורבי אלעזר**.

חד אמר: בבנין. שהיה גובהו של הבית השני ארבעים אמה⁽³³⁾. **וחד אמר: בשנים**.^{ג-ב} שהבית הראשון היה קיים ארבע מאות ועשר

33. ראה בהגהות הב"ח ובמסורת הש"ס.

32. רבינו גרשום.